

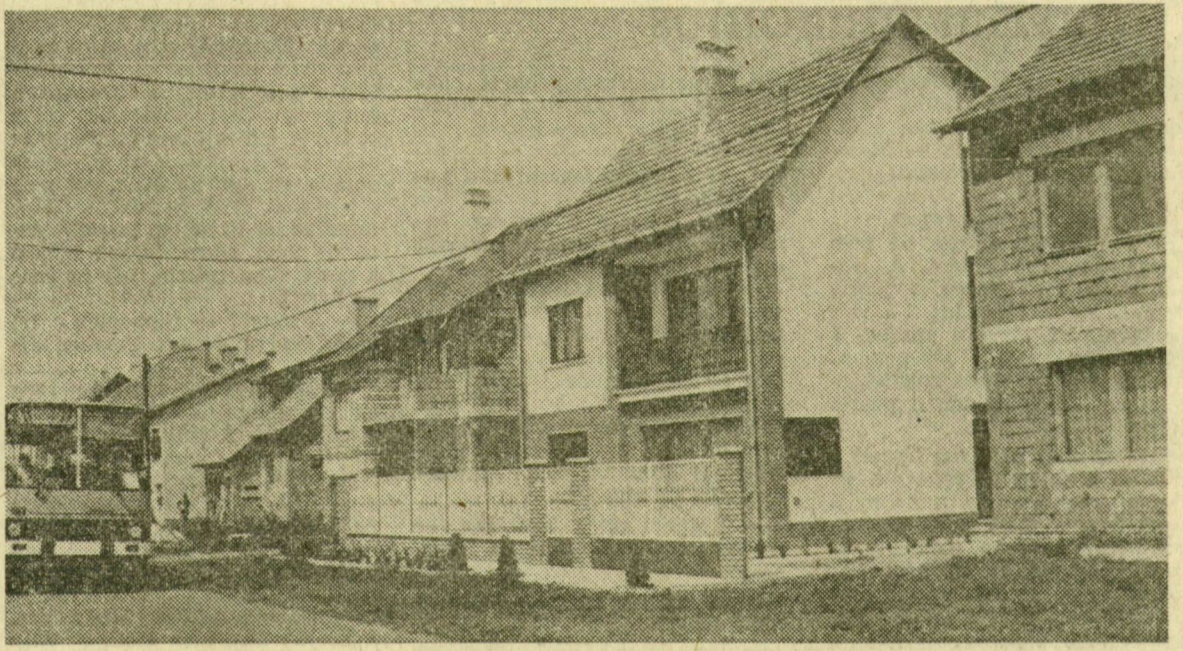
Zákányszéki tudósítások

Zákányszék területe 6 ezer 606 hektár, 3 ezer 46 lakosa van. Közülük mintegy kétezeren élnek a kiterjedt tanyavilágban. Összesen 324-en járnak el a községből dolgozni, ez az aktív keresőknek nem egészen 20 százaléka.

A község legnagyobb munkaadója az Egyetértés Szakszövetkezet. A földterületnek mintegy felét közösen művelik, a többi a szakszövetkezet tulajdonában, de a tagok kezelésében van. A szakszövetkezeti forma életrevalósága a gazdaság kiemelkedő eredményeiben is igazolódott.

Ez a szakszövetkezeti világ a hagyományos szorgalomnak, kistulajdonosi szemléletnek és a korszerű agrotechnika szerencsés ötvözete. Hozzájárul az eredményekhez, hogy a község fejlődését a szakszövetkezetben is, a tanácsnál is főként a helyi viszonyokat jól ismerő, Zákányszéken nevelkedett vezető irányították és irányítják.

Erre a községre — mint a mai magyar falvakra általában — a jólét, a közösségi célokra is könnyen mozgósítható szorgalom, a rengeteg társadalmi munka nyomán megvalósuló dinamikus fejlődés a jellemző.

Terven fölül

Szél Sándorné tanácselnök az iskolaépítésre a legbüszkébb a közelmúlt zákányszéki történelméből. Büszkeségét nem nehéz megérteni: nem egészen két évig épült az új, a terv szerint négy tantermes, szükségből több tanulócsoporthoz korszerű foglalkoztatására is alkalmas iskola. 1980 őszén kezdték el az alapokat ásni. Az első szakaszban egy szakembert adott a CSOMIÉP, aki a társadalmi munkásokat irányította. Később sem panszokodhaték a vállalatra: korrekt, jó kapcsolatot alakult ki, amit az is bizonyít, hogy később az újabb óvodai csoport elhelyezésére szolgáló helyiséget és a nagyobb teljesítményű konyhát is a CSOMIÉP dolgozói segítettek kialakítani — sok társadalmi munkával.

Igy vált lehetővé, hogy Zákányszéken az új tanév telteljen legyen a szaktantervi oktatás; egyetlen óvodába jelentkezőt se kelljen elutasítani; s az általános iskolai napközi otthont is igénybe veheti bárki. További eredmény, hogy a most induló tanévtől megszűntek a korábban még működő tanyai iskolák, minden általános iskolás korszerű, szakosított oktatásban részesülhet.

Bölcsőde nincs a községben. Igény bizonyosan lenne rá, hiszen volt olyan szülő, aki Mórahalmra is áthordta volna a gyermekét, csak lehetett volna. Pontos fölmérést egyelőre nem is készítették, tapasztalatból is tudják azonban, hogy jó néhány fiatalasszony emlégeti, visszamenne dolgozni, ha tudná kire hagyni a gyermekét napközben.

Az egészségügyi alapellátás rendben van. Egy orvos körzet van a községben, nemrég épült föl az egészségház, gyógyszerházzal, járványosabb időkben egykor 70–80 beteget is ellát egy-egy rendelkezés. Emellett még sorra látogatja a tanyán lakó, beteges, idősebb embereket. Kéthetenként gyermekorvos is rendel a faluban, az ő tevékenysége azonban nem biztosíthat teljes ellátást. Amelyik gyerek közben megbetegszik, azt vagy a körzeti orvos, vagy a járási szakrendelő látja el.

Pölös Géza tanácsbíró azt mondja, nagyon rátermett, szorgalmas kereskedők kezében van a falu-ellátása. Kiválóan dolgozik az élelmiszerbolt, az iparcikkbolt, a vendéglő vezetője. Az viszont gond, s erről a személyzet nem tehet, hogy viszonylag szűk alapterülettel kénytelenek beérni. Ha a raktárterületet növelni tudnák valamiképpen, akkor nőne az eladóterület, több mindent ki tudnának rakni, ráadásra is nagyobb lenne a választék. A vendéglő szerződéses üzem, mostani vezetője előfizetéses ebédet is főz az igénylő intézményeknek.

Az Egyetértés Szakszövetkezet is működött tejbottot, saját vendéglője van a gazdagságnak. A TÚZEP-telegen az országos hiánycikkek kivételével minden

kapható, amit keresnek. Megszűnt ugyan a Volán kirendeltsége, de előbb a szakszövetkezet, majd amikor a jogszabályok ezt lehetővé tették, a teherautó-tulajdonosok vállalják a szállításokat a községben.

A tanyaiak a belterület felé orientálódnak. Mind többen építenek a belterületen. Van, aki nem is költözik be még egy ideig, de a falusi otthont mindenképpen biztosítani kívánják maguknak. Amit ismét csak elégedetten mesélnek a tanács vezetői: telkekből ki tudták elégíteni az igényeket. Három különböző irányban sajátították ki területet, s kereslet szerint adják őket tartós használatba. Olcsóbban adták az ifjúsági házak mögötti részen és az új iskolával szemben a telkeket: a mórahalmi úti részen viszont a nagyobb kereslet hatására magasabb árat szabtak. Az új telkekhez rövid időn belül biztosítani tudják az elektromos hálózatot.

Nehezebb a helyzet a vízvezeték-építéssel. Némiképp lemaradtak a hálózat bővítésével, első sorban anyagi okok miatt. A tervek készen vannak, szakaszonként igyekeznek megvalósítani őket. Többek között erre is jó a társadalmi munka: amit lehet, elvégeznek a lakosság összefogásával, s így maradnak a szűkös fejlesztési alapok olyasmire, amit nem lehet közös erővel megoldani.

A járdaépítés például mehet társadalmi munkában. Minden évben egy utcában épül meg a járda, az anyagot a tanács vásárolja, a munkát a járda majdani használói végzik. A portmentes út építéséhez pedig pénzzel is hozzájárul a lakosság: úgy jött ki az átlag, hogy portmentként 3 ezer forintot kellett befizetni. Idén elkészült már az aszfaltút a József Attila és a Vasút utcákban, a közeljövőben a Kis Imre és a Malinovszkij utca kerül sorra.

Megkérdeztem a vezetőket, nem sajnálják-e a zákányszékieket ezt a nem kevés pénzt, és még több munkát, amivel az éves tervek fölül is hozzájárulnak a falu építéséhez. Azt felelték, szervezés, egyetértés kérdése az egész.

A szemre is látható fejlődés ellenére távolról sem valósult meg minden elképzelésük. Nagy szükség lenne például tornateremre, amit nem a vezetők szűklátókörűsége, hanem pénzühiány miatt nem építettek meg rögön az iskolával. Újabb utak portmentes burkolását tervezik. Szeretnének egy szovjet hősöknek emléket állító múlkotást, nem mondtak le a bölcsőde megvalósításáról sem. Még ebben az évben megkezdni működését az öregek napközi otthona, amely fokozatosan, hetes otthonná alakulhat: a gondozottak hét közben benn is alszanak.

1980-ban lett önálló község Zákányszék. Egyetlen utcával kezdte a belterület, most 18 utcája van a falunak: ez tán mindennél többet mutató mércéje a fejlődésnek.

Szomjazó földek — szomjazó gépek

Az 1952-es emlékeztető nagy szárazsághoz hasonlítják az ideai aszályt az idősebb zákányszékiek. Borbás István, az Egyetértés Szakszövetkezet elnöke kisfiú volt akkor, ám a kártételre élénken emlékszik.

— Van azért különbség is — mondja. — Ötvenkettőben kimélyítették az emberek a vályogvető kopolyákat, hogy egy kis vízhez jussanak. Az akkori áások, kapák munkáját ma gép végzi, markoló és ugyanolyan gödröket. Azért is kisebb a kár, mert a mútrágya és a korszerűbb fajták hatása mutatkozik. Néhol a fordítottja is igaz: a kényesebb, intenzívebb fajták kevésbé bírják a szárazságot.

Térdfig ér a közös táblán a kukorica, megsárgult, szem nem nő benne.

— Leszölözött az egész. Csak hogy, akkor legalább 12 vagon szemes kukoricát kell vásárolni, hogy tudjunk mit adni a hízómarháknak. Korábban irigykedtek egy kicsit a szomszédos gazdaságok, hogy nálunk van állattenyésztő ágazat, nincs különösebb gondunk a szerves trágyával. Most egyszerűen teherré váltak az állatok, mert hát, mit adunk nekik enni? Terveztük, hogy 160 borjút vásároljunk a vásárokon, és a környékbeli kistermelőktől. Most csak azokkal kötjük meg az üzletet, akik évek óta állandó partnereink, azokkal is csak a jó kapcsolat érdekében.

— Nem lehetne másodvetéssel, vagy valamilyen tömegtakarmánnyal enyhíteni a gondot?

— Tavaly 1 ezer 500 tonna répaszéletet vásároltunk. Idén négyezer tonnáraadtuk föl a megrendelést. Azt a választ kaptuk, hogy „kötelezettség nélkül előjegyeztek” az igényünket. Hát ettől még éhen pusztulhat a mar-

ha! Jó lenne, ha például a répaszélet elosztásakor előnyben részesítenék az aszály sújtotta gazdaságokat, próbálkoztunk egyébként másodvetéssel is a károk enyhítésére. 50 hektáron vetettünk szuperkorai hibrid kukoricát és szudáni cirokfűvet. Ez utóbbi szűles takarmány, a kaszálás után jó idő esetén sarjút is hajt, lehet legeltetni. Ebben az aszályban azonban már eleve rosszul kelt a másodvetés, azóta is csak senyvedezik a növény a száraz földben.

— Nem volt elég az utóbbi időben érkezett csapadék?

— Múlt szombaton jött egy forró szélvihar, úgy vitte a port, hogy a házak alig látszóttak. Egy-egy kisebb zápor után ilyen időben egy nap alatt kiszárad a föld.

— Öntözni nem tudtak volna?

— A községben nincs megfelelő vízforrás. A földtelepet öntöztük nagy nehézségek árán, egyébként csak a kisgazdaságok locsolták, csökutakról, vagy markolóval kiásott mély gödrökből.

— Paprikából, paradicsomból milyen lesz a termés?

— A szokásos hozamnak csak a fele várható. Most nincs fönnakadás az átvevő telepen. Nemrég betonoztuk ki, egyelőre nem próbálja ki a nagy forgalom. A paprikatermesztők többszörösen is rosszul járnak: ott van mindjárt az aszálykár, a kieső termés. Az idej szerződést úgy kötötték, hogy a szokásos ár 10 százalékát csak akkor fizetik ki, ha a végtermék minősége megfelelő. Augusztusban, szeptember elején időszaki felárat is szoktak kapni a termelők. Minthogy alig van termés, most ettől is elesnek. Azt mondta egyébként a vállalat képviselője,

hogy jövőre a 10 százalékot sem teszik a végtermék minőségétől függővé, eleve úgy akarják megkötni a szerződéseket. Az idén azonban már nem változtatnak.

— Gabona?

— Nincs elég tárolóterünk. Korábban szó volt róla, hogy kaphatunk támogatást tárolóter létesítésére. Erről aztán elhallgattak a feleltes szervek. Most az a helyzet, hogy aratás után beszállítjuk a gabonát a vállalkozóhoz, aztán pár hét múlva visszaszállítják ide az Afész telepére, mert a kistermelők igénylik, állandóan vásárolják.

Kiderül, hogy egyéb gondjuk is van, amely szorosan összekapcsolódik az aszályal, mintegy fölerősíti a károkat, azzal, hogy akadályozza az enyhítésüket.

— Egy idej rendeletről van szó, amely arra kötelez benünket, hogy a tavalyi bázishoz képest 5 százalékkal csökkentjük a közületi gépjárművek fogyasztását. Ez teljesen megköti a kezünket. Például, ha megkapjuk is a négyezer tonna répaszéletet, azt nekünk kell elhozni. A tavalyi mennyiség duplájánál is többet kellene ideszállítani. Aztán: helyben csak az exportálható barackot veszik át tőlünk. Ebben a hőségben egy nap alatt megpúhul, akkor már nem alkalmas exportra. Találtunk mi neki belső piacot, csak hogy oda el kell vinni. Még azok a vállalatok, szövetkezetek is kérték a szállítást, akik korábban maguk jöttek el az áruért.

— Talán az energiatartalékok felszínre hozását szolgálja ez a rendelkezés?

— Csak a bázisra alapozva, a szállítási feladatokról függetlenül? Mert a fogyasztási normákat úgyis betartatják, a rakomány nélkül futott kilométereket szigorúan ellenőrzik, nem elég az? Mi történne egy rekordtermés esetén? Nem elég az árakba épített ösztönzés? Más években bért munkát vállaltunk a járműparkkal ilyenkor. Most azt sem tehetjük, mert túllépjük az előírást.

Súlyosbítja a helyzetet, hogy új járművet csak úgy lehet üzemeltetni, ha az általa felhasznált üzemanyag a régi járművek fogyasztásával megtakarítható. De nem is igen lehet új IFÁ-khoz hozzájutni, az elhasználatott öreg kocsiknak pedig már úgyis alig-alig lehet normán belül tartani a fogyasztását.

A zákányszéki elnök kérdéseit ezennel továbbítjuk az illetékeseknek, azzal a megjegyzéssel, hogy véleményünk szerint ez ésszerűtlen, mitöbb kártékony formája az energiatakarékosságnak, mert az elavult bázisszemleletből, és nem a végrehajtandó valóságos feladatokról indul ki. Semmiféle tájékoztatás és érdemi indoklás, a fölmerült kérdésekre semmiféle válasz nem érkezett ideig.

TANÁCS ISTVAN

Nyolc plusz öt óra

Németh Ferencné a szalámigyrban szakács. Férje a pincegazdász gépkocsijelölője. Minden reggel négy óra húszkor indulnak el, körülbelül egy kilométerre van tőlük a zákányszék-alsói buszmegálló.

— Nem is mindig áll meg az első busz — meséli az asszony. — Nekem azért rossz ez, mert a röskei busszal szoktam kimenni a szalámigyrvárig, ha itt későbbi busz vesz föl, lekésem a röskeket, gyakorlatilag a Centrumig, onnan mehetek villamossal. Négy óra húszkor jövők el délután a busszal a Marx térről, negyedik hat, mire hazaelek. Jó a munkahelyem, szeretem a munkámat, jóban vagyok a munkatársaimmal. Tíz éve eljártok már a községből dolgozni.

— Azelőtt mit csinált?

— Dolgoztam a földben, bikákat hizlaltam. Nagyon nehéz volt, belebetegedtem. Azóta bevetjük gabonával a földeket, azt a kombájnt learatja, nincs vele gond. Van egy kis gyümölcösünk, de a barackot sem igen tudjuk eladni. Ha megveri a jég, mindjárt vége, ha meg sok terem, azért válogatnak benne.

— Kocsijuk van, nem tudnának piacolni vele?

— Kevés is ahhoz, meg nem is érünk rá.

— Miért választották az ingázást? Nem jobban megérné intenzíven művelni a földet?

— Nem a mi nevünkön van a föld, hanem az édesanyámén. Ó kinn lakik a faluban. De nem venné szívesen, ha leadnánk a földjét a térszéknek. Mostmár hozzászoktunk ehhez az utazó élethez. Kénnymesebb így. Családunk nincs, nekem hét, a férjemnek tíz éve van hátra a nyugdíj.

— Kijárnak a faluba?

— Anyámat gyakran meglátogatjuk. Egyébként Szegeden bevásárolunk, egyeb dolgozunk nincs a központban. Estéknél meg dolgozunk valamennyit a ház körül, megnézzük a hiradókat a tévében, esetleg a filmet, ha érdekes. Aztán lefekszünk, és alszunk hajnalig. Elfáradunk.

Nem csodálkozom, Nyolc óra munka, plusz öt óra utazás munkanaponként... Pedig Szeged ide alig húsz kilométer.